

Jezus Chrystus praji:

Bože kralestwo je žonopowemu zornu podobne, kotrež čłowjek wza a čisny je do swojeje zahrody, a wone rosćeše a sćini so wulki štom. (Luk. 13,19)

Jezus započa swoje předo-
wanje z připowědanjom, zo
je so Bože kralestwo přibli-
žilo. Tehodla, tak Jezus dale
praješe, dowěrće so Bohu a
čińće pokutu. Mnozy słyša-
chu tutu powěsć, ale woni tež
widźachu, zo wjednicy luda
Jezusa wotpokazachu. Pře-
co jasnišo so pokaza, zo Je-
zusowy puć do smjerće wje-
dže. Jezus sam to tež připo-
wědaše. Tehodla so lud pra-

šeše: Hdže je něšto pytnýc
wo tym, zo so Bože kralestwo
přibližuje?

Tež džensa můžemy so
takle prašec. Smy tola w času
sekularizacije žiwi. Mnozy wjac
njewědža, što křescanska wě-
ra poprawom je. Cyrkej je jara
mało prašana. Tehodla so
tež džensa křescenjo prašeja:
Hdže můžemy pytnýc, zo so
Bože kralestwo přibližuje?
Na tute prašenje wotmołwi

Jezus z přirunanjom, z kotre-
hož je naše hrono wzate.

Žonopowe zorno mějachu
za čas Jezusa za najmjeńše
zornješko. Z njeho pak wuro-
sće kerk, kiž možeše wyso-
kosć třoch metrov docpěc.
Jezusowi poslušarjo teh-
dom tehodla hnydom spóz-
nachu, što Jezus jim z tym
prajić chcyše: Njedźiwajće so,
zo moja powěsć tak mało
wuskutkuje. Ze skromneho

započatka so tola wulka wěc
wuwija. Přeco zaso powěsć
Jezusa čłowjekow přeměni.

Z tym Jezus swojich wu-
čomnikow a nas namołwja,
zo njebychmy našu dowěru
do Božeje mocy spuścili.
Njeh Bože słowo a Chrystu-
sowa wosada so hišće skrom-
nišo pokazujetej, tak mů-
žemy tola wot Božeje słowa
wjele wočakować. W stawi-
znach cyrkwyje běchu přeco
zaso časy, hdžež so jenož
mało za Božim słowom pra-
šachu. Ale tež tam skutkowa-
še Boža móc, tak zo cyrkej
dale wobstać, haj samo zaso
rosć možeše. Dowěrmy so
tola tež džensa tutej Božej
mocy!
S. ALBERT

Bože słowo we wšědnym žiwjenju

Što by čłowjeske žiwjenje bylo bjez
Božeho słowa? To začuwaše lud
něhdy drje sylnišo hač my džens-
niši. Njespokoji so z tym, Bože slo-
wo słyšeć w cyrkwi a je z čitanjom
biblije a z modlitwu rozpominać.
Někotryžkuli pytaše sej puć, Bože
słowo wšědnje we woprawdžitym
zmysle słowa před wočemi měc.
Nastawachu wumělske twórbje: Bo-
že słowo zadypane do kamjenja,
molowane na kamory a křinje abo
jako wobraz na scěnu, wurězbarjene
do drjewa, wušiwane na pláty, haj
samo spaslene do blešow ...

Njewšědný přikład tajkeho wu-
měłstwa namaka so na Panachec
kuble we Łomsku. Tam steji na
dworje před pódlanskim twarje-
njom wysoki stołp ze zornowca,
do kotrehož je zadypany 103. psalm.
Zadypał je jón někak wokoło lěta
1890 tehdyši hospodar Jan Šnaj-
der. Stołp samón je hišće wo něšto
lětdžesatkow starši a je přenjo-
tnje služił jako zepěra křižneho wjelba
w Šnajderec hródzi. Potomnicy Ja-
na Šnajdera, Panachec swójbni, sej
swój stołp waža. Před něšto lětami
su sej dali nowu zornowcowu haw-
bu za njón wudžělać a su sami na-
pismo wobnowili.

Panachec wědža rozprawjeć, zo
je so hižo někotryžkuli z wobdži-
warjow stołpa nad tym posměw-
nyl, zo kónči hrono ze skrótsenku
„atd.“. Džensa zda so to dziwne
być. Jan Šnajder w lěće 1890 pak je
sej móhl wěsty być, zo zamóže kóždy
čitar z hlowy zbytny tekst psalma
dodać. Štó by džensa k tomu kmamy
byl? A kelko z nas ma wšědnje
Bože słowo nazornje před wočemi
– nic zadypane do zornowca, ale
zakótwjene w swojich myslach?

T.M.

*Stołp na Panachec statoku
we Łomsku pola Njeswačidła
z napisom:*

Psalm 103
Chwal
teho Knjeza, moja duša, a štož
we mni je, jeho swjate mjeno.
Chwal
teho Knjeza, moja duša, a
njezapomń jeho dobroty
atd.

Foto: T. Malinkowa

Žonopowe zornjatko

Žonop drje kóždy z nas znaje. Što by była koľbaska bjez dobreho žonopa? Tež žonopowe zornjatka so w kuchni trjebaja, kaž na přikład při zarwarjenju kórkow. Su pak móličke – kaž hłójčka jehlički.

Hižo za čas Jezusa su ludžo žonopowu rostlinu znali a ju jako korjeninu wužíwali. Při jězoru Genezaret narosće samo k tři metry wysokemu kerkej. Jezus sam je žonopowu rostlinu tež znał. Hač je ju k jědži wužíwał, to njewě-

my. Wažniše pak je, zo je žonopowe zornjatko z Božim kralestwom přirunował (Luk. 13,18–19).

Chcu wam Jezusowe přirunanje skrótka powědać: Muž wusy žonopowe zornjatko w swojej zahrodže. Wone zeschadza a narosće ke kerkej. Bu tak wulki, zo w jeho hałužkach ptački hnězda twarjachu.

Jezus měni ze svojim přirunanjom: Hlej, tu je małe zornješko, kiž je kaž mortwe, a tam je wysoki kerk poľny žiwjenja! W tutym wobrazu pokazuje so móc Boha, kiž ze wšeho nowe žiwjenje stwori.

GABRIELA GRUHLOWA

Žonopowy kerk z hnězďacymi ptačkami

Serbski prezident w USA

Na synodalnym zeńdženju Lutherskeje cyrkwy-Missouri synody 15. julija w St. Louisu, Missouri, wuzwolichu synodalojo Geralda Kieschnicka za prezidenta swojeje cyrkwy. Wón je přeni Serb w tutym najwyšim zastojnstwje Missouri synody. Wuzwoleny je na tři lěta, potom so znowa woli.

58lětny Gerald Kieschnick je potomnik serbskich wupućowarjow. Jeho swójba pochadza z Duboho pola Wukrančic, bě 1854 z fararjom Janom Kilianom na łódži „Ben Nevis“ do Texasa wupućowala a so w serbskej wsy Serbinje zasydliła. Wón sam je we wulkoměsće Houston wotrostł. Swój powołanski puć je Gerald Kieschnick nastupił z přirodowědnym studijom na Texas A & M University. Pozdžišo je so rozsudził za duchownstwo a studował na teologiskim seminarje Missouri synody

w Springfieldze, Illinois, kotryž bě něhdy tež Delnjoserb Mato Kosyk wopytał. Po tym zo bě we wšelakich wosadach z fararjom był, sta so z direktorom založby Lutheran Foundation w Texasu. Z lěta 1991 zastawaše zastojnstow prezidenta Missouri synody w staće Texas.

Lutherska Missouri synoda bu 1848 wot němskich wupućowarjow w St. Louisu založena. W Texasu běchu Serbja pod Janom Kilianom přeni, kiž jej 1866 přistupichu. Džensa liči tuta cyrkej 2 582 440 sobustawow a 8 722 duchownych. Wudźeržuje 1 010 wosadnych šulow ze 182 087 šulerjemi. Missouri synoda njewobjmjezuje swoje skutkowanje na USA. Přez swojich misionarow abo přez přećelske zwiski k tamnišim lutherskim cyrkwjam je wona we 68 krajach swěta prezentna.

T.M.

Dwurěčne kemše na lětanišću

Njedzelu, 12. awgusta, wotměchu so přeni króć serbsko-němske ekumeniske kemše w nowej kapale na Drježdžanskim lětanišću. Čitanja a liturgiju w serbskej rěči měješe farar Michał Nawka z Ralbic, cyrkwinski wyši inspektor Handrij Sembdner z Drježdžan je němsce předował. 15 kemšerjow so wobdźěli.

H. SEMBDNER

Njeskomdźće „Wuhlادko“!

Poľhodžinski serbski magacin „Wuhlادko“ wusyła telewizija MDR přeni króć

sobotu, 8. septembra, w 12.45 hodź.

W přichodže budže „Wuhlادko“ kóždy přenju sobotu měsaca w samsnym času widjeć.

Fararka Schröder na wuměnk

Wutrobnje so wot fararki Christy Schröder rozžohnujetej Renate Handrakowa a Ingrid Ladušowa.

Foto: E. Bigonowa

Christa Schröder bě 12 lět fararka wosady Wochozy-Hamor. 60lětna bu wona ze swjedženskim kemšemi 15. julija na wuměnk wužohnowana. Zhorjelski biskop Klaus Wollenweber přepoda jej wopismo. Ze słowami kaž „Wona je nadžiju zbudžiła a zmužitosc šerila“ chwaleše biskop so rozžohnowacu fararku. Wjele je so za jeje čas twariło. Wobnowjene buchu Wochožanska cyrkej wotwonka a wotnutřka, kładžita bróžen Wochožanskeje fary a třecha Sprjowjanskeje cyrkwički. Njerady dachu wosadni swojej fararce woteńć. Na swjedženju w Hamorskej wosadnicy so mnozy wosobinsce wot njeje rozžohnowachu.

We Wochozach bě 1908–1913 Bogumil Šwjela był z fararjom. Wottud je 13. oktobra 1912 sobu Domowinu we Wojerecach založil. Na serbskim cyrkwiskim dnu 1999 we Wochozach posweći so při cyrkwi wopomjatna tafla za njeho. Džensa přewjedže sup. Albert kóždy běrtlk lěta serbske popołdnja we wosadnej rumnosći.

Wosada Wochozy-Hamor so znowa njewobsadzi. Wot 1. awgusta je zwjazana z Klětnom, Chrjebju a Rychwałdom. Wšitke tute wosady zastarujetaj dwaj duchownaj, farar Heinrich Koch z Klětno a farar Andreas Rietschel z Chrjebje.

ELI BIGONOWA

Zwjazanosć ze sobu samym

Sprěnja wjaza modlenje toho, kiž so modli, ze sobu samym. Hdyž so modlimy, můžeme woprawdže być tajcy, kajcyž smy, bjez někajkichžkuli rólów, kotrež hrajemy w našim žiwjenju (ja w Serbach na př. jako student, přečel, znaty, cuzy, hósć, wužiwar biblioteki, „Japončan, kotryž serbsce rěči“, nakupowar, pasant atd.).

Kóždy džen so započina z modlitwu, w kotrež rěčimy z Bohom wo planach tutoho dnja. A wječor hišće raz pohladamy na naše skutkowanje minjeného dnja w modlitwje. Čas modlenja je we wšědnym žiwjenju nimoměry drohotny wokomik, w kotrymž we woprawdžitym zmysle słowa k sebi samomu namakamy.

Zdobom měnju, zo modlitwje, kotraž njewjaza ze sobu samym, něšto pobrachuje. Můžeme so na příklad za měř na swěće modlić. Ale hdyž ma tón abo ta, kiž so modli, w swójbje abo z přečelemi abo něhdže druhdže zwadu abo někomu napřečo njedobre wotmysly, je modlitwa „za měř na swěće“, hačkuli chutnje měnjena, ludanje, nic wjace hač tunje sebjespokojenje, dokelž tuta modlitwa njewjaza ze sobu samym. Jeli pak prosymy Boha wo pomoc, zo bychmy wot sebje samoho započec móhli stworić měř we nas a wokoło nas, dōstanjemy zawěšće trěbnu móc za to. A tajka modlitwa, kotraž wjaza ze sobu samym, je mały, ale wěsty krok k měrej na swěće. Tak móže kóždy, chory čłowjek we ložu runje tak kaž za mjezynarodnu diplomatiju zamołwity politikar, so modlić za měř swěta jako swoju naležnosć, swój nadawk. Zwjazanosć ze sobu samym je tuž wuslědk kaž tež wuměnjnje našeho modlenja.

Zwjazanosć z našimi sobučłowjekami

Zdruha wjaza modlenje nas z našimi sobučłowjekami. Kajka to radosć, w modlitwje

Modlitwa nas wjaza!

Jedyn přečel w Japanskej, kotryž nima wosebitu nabožinsku wěru, je so mje před něšto časom prašał, čehodla je wěriwym modlitwa tak wažna. Můžeme tola tež bjez modlitwow žiwi być. Njemóžach na to hnydom wotmołwić. Čehodla so poprawom modlimy? Wo tym dotal njeběch tak wědomje přemyslowať. Ale tute prašenje njechaše mi z hłowy, sym wo nim trochu přemyslowať. A sym sam překwapjeny, kajku krótku wotmołwu sym namakał: **Modlitwa nas wjaza!** – Ze sobu samym, z našimi sobučłowjekami a z Bohom, a to tak hłuboko a kruće, kaž to hewak žane čłowjeske jednanje njezamóže.

być zwjazany ze swójbny, přečelemi, znatymi a njeznatymi w bliskosći a dalokosći! To je něšto cyle druhe hač „myslić“ na někoho. Přetož w modlitwje njejsmy zwjazani přez mysle, ale přez Boha.

Japanski teologa SEKINE Masao (1912–2000) je při kwasu swojej njewjesće prajił, zo nochce na nju bjezposřednje hladać, ale jenož přez Chrystusa. Při tutych słowach čuješe so młoda mandželska na započatku trochu wopušćena, haj, kaž by wón škleńcu mjez njeju stajił. Ale za čas 40lětného zhromadného žiwjenja, tak wona powědaše, sej džeň a bóle wažeše, zo nještaj zwjazanjenož přez wašničkojste čłowjeske začuća, ale přez lubosć Boha. A zwjazanosć w modlitwje njerěka ničo druhe hač: zwjazany być přez lubosć Boha. Tak je modlenje jónkrótny wobstatk čłowjeskich počahow, kotryž njemóže žadyn druhi mjezyčłowjeski počah narunać.

Džensa smy přez telefon, přez faks a internet zwjazani z cyłym swětom. A to je praktiske, rjenje a zwjeselace, hdyž móžu doma w Tokiju serbsku „cyberwjesku“ wopytać. Ale njesměmy při tym zabyć, zo su tute techniki jenož srědky, kotrež zamóže čłowjek wužiwać za dobre, ale tež za njedobre zaměry.

Dwěluju na tym, hač zamóža swětowe syće interneta w někajkim nastupanju polěpšić swět abo přisporjeć zbožo čłowjestwa. Ale měnju, zo by zemja wo wjele čopliši a

Kimura Goro Christoph bydlu w japanskej stolicy Tokio. 26lětny je studował rěčnu sociologiju a zaběra so wosebje ze stawiznami a přitomosću Serbow. Wón je ewangelski křesćan. Přinošk za naš časopis je napisał w serbskej rěči.

Foto: priwatne

přijomniši planet byla, hdy by zapředžena byla ze syćemi mjezsobného modlenja.

Zwjazanosć z Bohom

Hłowny zaměr modlenja pak je, zwjazać so z Bohom. To rěka, sej wuwědomić tutu zwjazanosć. Zwjazani z nim wšak smy hižo wot wšeho započatka.

Swjate pismo wobsahuje wjele modlitwow. Psalmy na příklad su zběrki wšelakich modlitwow. Namakamy tam rjane modlitwy chwalby a

džaka, ale tež modlitwy z wulkeje nuzy, kotraž woła z čmowych hłubin do njebjes. Tajka wotewrjenosć našich prje-downikow napřečo Bohu pohonja nas, bjez krawaty a šminiki, prosće tajcy kajcyž smy, před Bohom na kolena padnyć, našu wutrobu před nim wusypać a spytać wuslyšeć hlós Boha a jemu sčehować.

Wotmołwa leži w modlenju samym

Tak wjaza nas modlitwa z Bohom a přez Boha z našimi sobučłowjekami a ze sobu samym. Ale tak, kaž nima zmysl w našim čele pytać za našej dušu, njemóžeme zapřijeć bytosć modlenja přez analyzy wobsahow modlitwow abo formow modlenja. Skónčnje zaleži na kóždym samym, dožiwić w modlenju, što modlenje woznamjenja.

Modlenje je a wostanje nam potajnstwo, kotrehož „mechanizm“ je nam njezrozumliwy, kotrehož „wužiwanje“ pak je cyle lochke. Wjele loše hač internet. (A nimo toho njeje ani přizamknjenje přez někajku firmu trěbne a njetrebaš plaćić wěstu sumu na mjeńšinu!)

Tež hdyž sami nje namakamy słowa, můžeme so modlić. „Duch je našej

slabosći pomocny, přetož njewěmy, wo čo a kak mamy prosyć, kaž so słuša, ale Duch sam nas zastupuje z njewurjeknitym zdychowanjom.“ (List na Romskich 8,26). A Jezus wučěše nas z Wótčenašom, kak mamy so modlić. Nimo Swjateho pisma mamy tež wjele knihow ze wšelakimi modlitwami. Na příklad naše spěwarske. Z nimi móžeme započec. A čim wjace so modlimy, čim jasnišo nam budže, čehodla so modlimy.

KIMURA GORO CHRISTOPH

Dlejšy cas stej mě dwa Čecha blisko bylejšy: Bogumil Malotín a Jiří Zejfart, wobej někak jadanak starej a wuměłca, ale rozdžělnego charaktera. Cellistoju Bogumilowu Malotínowu jo wutšoba stojała za nowšymi a teke staršymi dolnoserbскими knižkami a brošurami, za wšyknyimi powěsćami z Dolneje Łužyce, za konwersaciju we tej jomu tak lubej dolnoserbšćinje. Karlowarski ewangelski farań, molař a grafikar Jiří Zejfart (tež Pomhaj Bóh jo swojo cytarstwo južo rozwjasił z wupłodami jogo wuměłstwa!) njejo wjele za Serbami pšašał, ale „požedał“ ako darik wěcej-puntowu „šlackwurst“, kotaraž jo jomu kuždy raz zesložała, dokulaž wona we tej formje a kwalije po celej Českej njeeksistujo.

Sportojski typ Bogumil Malotín jo mě pšed žurimi do swojogo bydlenja dvě swěšatej kolasy stojecy; wo awto njejo won nigdy rožeł. Tšocho komodnejšy Karlowarski farań pak jo južo stojał za awtom, což jo se jomu z casom teke zgłucyło.

Bratš Malotín jo kuždu skladnošć wužywał, aby pšez rozgorno ze mnu se wudospoňnił we dolnoserbšćinje; rady se dopominam na wše wjacorne diskusije we jogo bydlenju. Bratš Zejfart jo mě casy rozwućował we swojej rěcy, potakem wopytował ze mnu česki powědaš; naju tematy su byli pšeczej teologiske.

Co som pytał w Praze? Njetřebne pšašanje za togo, kenž Pragu, tu wutšobu Europy, znajo. W powojnskem casu som skoro kontakt dostał z Praskim ewangelskim seniorom Lanštjākom. Rezultat togo pšijašelstwa jo był, až som po swojej rozdrošćonej wosaže z českim kolasom jězdził; swoju staru „karu“ som dejał wotewdaš našym dobyšarjam. Bratš Lanštjāk, teke wosebje zajmowany na ewangelskej Dolneje Łužycy, jo mě cesto kazał do Pragi; spał som wětšy žěl we tej postoli, we kotarejž Mina Witkojc we swojich Praskich dnjach jo cowała wo rědnych Błotach.

Bogumil Malotín

(11.5.1927 – 15.9.2000)

Na 15. september jo jedno lěto zajšlo, až znaty česki wioloncellist a wjeliki pšijašel Serbow Bogumil Malotín jo po krotkej chorosći wumrěł. We našych organach (Serbske Nowiny, Rozhlad, Nowy Casnik) jo se dosć pisało wo tej smjerši. Až Pomhaj Bóh jo wo tom tužnem tšojenju mjelcał, jo snaž k rozměšu, dokulaž wony Čech jo se pšedewšym zalubował do Dolneje Łužyce. Tak co se mě žinsa nachwataš, což jo se łoni skomužilo – bžez togo, až wospjetujom, což smy južo z pomjenjonych publikacijow zgonili.

Co som pytał we Karlowych Warach? Tamnu strowjecu wodu, kotaraž jo mě to žywjenje wo lětzasetki podlejšyła ...

Ale cytarstwo Pomhaj Bóh pomina na końcu z dobrym pšawom někotare smužki wo duchownej situaciji Bogumila Malotína. Tu temu jo Jurij Šolta, Malotínowc nejwosebnjejšy gornoserbski

pšijašel, we swojom wuběrnem nekrologu lěbda dotyknuł. Za cas młodych lět jo naš cellist był zapalony katolik, pozdžej pak jo był dosć kritiski k awtoritarnej strukturje teje cerkwje; tak stej młodej Malotínowc manželskej chojžitej rad namšu do ewangelskeje wosady. Na nejwušych žydojskich swěženjach pak pšebywatej wobej w synagoze. Tak jo Mirjam slědk namakała k swojim korjenjam a Bogumil jo ju podpěrał z tym, až jo wuknuł iwrit, tu žinsajšnu formu hebrejskeje rěcy.

Na slědnu drogu jo našo-

Malotínowc manželskej Mirjam a Bogumil

Foto: priwatne

go drogego českego pšijašela pšewožił ewangelski farań; katolska znata jo skazała za njogo rekwiem; druga znata jo na „roš ho šaná“ (žydojske nowe lěto, kenž jo se swěšilo krotko po jogo smjerši) rožeła wo to, až jo se teke Bogumilowe mě wobspomnjeło.

Po charakterje jo luby Bogumil był wjelgin pokorny luž. Dopomnjejom se hyšći na naju zmakeanje pši Radušanskem festiwalu w lěše 1994, žož smej se dlujko rozgranjałej: smej drje teke z wjelikim zajmom pšiglědowałej tym scenam ze serbskeje folkloru, ale smej pšede-

wšym sejžełej we šichem nuglyšku, aby nichten na naju swojej wocy njeschylil – wobej smej kšělej njemolonej a njepoznatej wostaš.

Som zblědnuł dla zawisći, ako som wu Bogumila wopytał pokłady dolnoserbiskego pismojstwa, kotarež ja razka njamam. Wotkul jo won dostał take bogatstwo? Won jo lěta dlujko pšechojžił Praskie antikwariaty a tam napšawdu wjele serbskich knižkow namakał – a skupował. Rěcnje wobdarjony Bogumil jo radnje bogatu biblioteku zawostajił, kotaraž jo slědnu drogu namakała do muzeja, dokulaž wonaj njeje žednych žiši mělej.

Malotínowej njedajotej se pšetrefiš do gospodliwosći. Wjele Gornoserbow a teke žedne Dolnoserby su tam „podležli“ glědajucy na pobyt abo pšebywanje w Praze. Dolnoserb Mato Nowak a Słowenka Lidija Černuta stej sebje na Nerudowej 10 lubošćinske gnězdo natwarilej, ako NDR-kněžarstwo njejo Mata pšepuščilo do Jugosłowjańskeje a Lidiju njejsu pšepuščili pšez granicu do NDR. Tudy ma se na to pokazaš, až gospodliwa profesorka Mirjam jo wjeliku rolu grała – co jo muski bžez žeńskeje! Wona jo była duša togo pšijaznego domu. Dokulaž Bogumil južo na Božej pšawže jo, comy se pla njeje wužekowaš za wšykne dobroty, ako su se nam tam dostawali. Kak derje jo wona mě kuždy žěl zastarała!

Hyšći wjelgin krotko do smjerši jo mě Bogumil Malotín poglědnicu ze swojeje „twardnice“ Volfartic posłał z napominanim, dalej njewomucnje za serbstwo žělaš. Jogo pytajuca a hyšći njemucna wutšoba jo łoni po Božej woli pšestała biš. Za mnjo słuša won do smugi tych Čechow, kotarychž som wobobinski poznał ako dobrych mecenow a spěchowarjow našogo lužika – kaž Lanštjāk, Zmeškał, Boháč a druge. Omnes eodem cogimur – tamkor (na wonu drugu strowu) musymy naslědku wšykne ...

HERBERT NOWAK

Redaktor Manfred Laduš šěšćdzesatnik

Hdyžkuli so w Serbskich Nowinach přinošk z jeho pjera jewi, zwědawy čitar tež hnydom wě: Tu je něšto čitanja hódne, to njesměš skrótka přełećec, ale přestudować. Wosebje to plaći, hdyž pisa ze stawiznow našich dwurěčnych wosadow. W redakciji jeničkeho serbskeho džnika, hdžež hižo lěta, lětdžesatki skutkuje, je wón zamołwity za „kulturu, cyrkwinske naležnosće, předženak“, a nětkole je takrjec senior w redakciskim kruhu, přetož Manfred Laduš swjeći 26. septembra swoje 60. narodniny.

Cyrkwinske naležnosće? To wšak je samo na sebi njewšedna wěc, zo je do impresuma swětneje nowiny tajke něšto zapisane. W Serbach pak je wšelake trochu

Jubilar Manfred Laduš

Foto: J. Maćij

hinak hač druhdže. Možno bu to wězo hakle po zwrěšćenju stareho porjada, kotre-

muž pak mamy so poprawom za rozkčew serbskeho nowinarstwa a pismowstwa džakować. Tole přiznac žada sej historiska wěrnosć, předewšěm w času, hdžež nam čisće hinaše wětry mjezwoči duja.

Tež pod prjedawšimi wuměnjenjemi je so kulturny redaktor cyrkwinskih temow dótkac směl, tola přeco zwěstj kedžbliwosću a z wotpowědnym ideologiskim wujasnjenjom. Džens so tuž, a to so tež njesměło přec, wjele lóšnje pisa. Tež ja je njesym ličil, te artikle, kiž je jubilar dotal k „našim“ temam napisał, ale sym je wšitke rady čitał. Swědča džě wone

wo pilnym slědženju a wulkej wědže. Jemu mamy so w přnim rjedže sobu za to džakować, zo njepokazuja „cyrkwinske naležnosće“ w Serbskich Nowinach jenož do jedneho směra. Swěru chodži redaktor Laduš na naše ewangelske zarjadowanja, a to nic jenož jako neutralny wobkedžbowar a rozprawjer.

Apropos chodži! Bratr Laduš, hdyž nikoho nima, kiž by jeho z awtom sobu wzał, šwiknje so na swoje koleso. To či je w našim na tempo wusměrjenym času naspomnjeńja hódne. Snadž jemu při tajkim teptanju někotražkuli dobra myšlička zeschađa, kak móhł swojich čitarjow nadal zabawjeć a powučić.

Bóh Knjez daj jemu strowotu, zo by hišće dolho na dobro našeho Serbstwa skutkować móhł! **HINC ŠOLTA**

Wo Bayeru z wulkej wutrobu

Alfred Krautz, *Bayrisch sein in Berlin,*
Aus dem Leben des Arztes Dr. Otmar Liegl, Berlin 2001

„Dyrbi prawy Bayer politisce prawicarski a katolski być?“ Takle rěka prašenje na titulnej stronje noweje knihi, kotruž je z Džewina pochadžacy a w Berlinje bydlacy Serb Alfred Krawc lětsa wudał. Za prowokantnym prašenjom čuje čitar hižo wotmołwu: Ně, njedyrbi.

Alfred Krawc wopisuje žiwjenje swojeho přečela dr. Otmara Liegla, z Bayerskeje pochadžaceho wóčneho lěkarja w Berlinje. Mjez tym 80 lět stary wuměnkari předstaji so nam jako wuběrný lěkar a jako čłowjek z wulkej wutrobu. Wotrosceny w dowójnskim Mnichowje, hdžež je nazhonił Hitlera runje tak kaž pozdžišo morjenych studentow spječowanskeje skupiny „Weiße Rose“, je zahe spóznał zahabu politiskich diktaturow. Hróbzne začisće z wojskeho časa na wuchodneje fronće a z wopyta we Wařawskim ghetće jeho w tym wobkručichu, swoje žiwjenje wěnowač chorým a słabym, małym a potłócowanym. Tolerantny křesćanski duch doma w swojbyje tomu dopomha. Nan bě katolski, mać šwicarsko-reformowana, jeju wěrowanje bě lutherske. Tež dr. Otmar Liegl bu lutherski wukřćený. Mjez tym

je hižo lětdžesatki sobustaw a předstejičer Ewangelisko-reformowaneje Bethlehemskeje wosady w Berlinje-Neuköllnje, založeneje we 18. lěstotku wot přescěhanych ewangeliskich z Českeje. Česka rěč mjez wosadnymi je dawno zhubjena, na swoje korjenje pak zabyli njesu. W modlerni wisa ja wuprajenja reformatora Jana Husa w českej rěči a w lěće 1992 je dr. Liegl na swoje košty dał „Katechismus Českobratrský“ do němčiny přełožić a jako dwurěčnu knihu čisćeć. Přez česke korjenje swojeje wosady a přez serbskich přečelow je naposledk swoju wutrobu

přiwobrocił tež Serbam. Wón wopyta zarjadowanja Serbskeje kulturneje informacije w Berlinje a dojedže sej do Łužicy. Nimale 80lětny je započat serbsce wuknyć. Ser-

bam je tak přichileny, zo měješe nowinski nastawk k jeho wosomdžesacim nadpisom „Serb z bayerskim akcentom“.

Kniha pak njerěči jenož wo dr. Lieglu, jeho žiwjenju a swojbných stawiznach. Tójšto je tež zhonić wo 1876 založenym towarstwje Bayerow w Berlinje, wšako je dr. Liegl hižo lětdžesatki jeho předsyda. Jemu je so poradziło, zo so towarstwo njewobmjezuje na syljenje domizniskeho začuća w Berlinje bydlacych Bayerow, ale zo skutkuje tež do zjawnosće a Berlinjanow zeznajomnja z bohatstwom stawiznow a kultury Bayerskeje. Serbskemu čitarjej so nimowólnje nanuzuja přirunowanja z wo wjele skromnišim žiwjenjom Serbow w Berlinje něhdy a nětk.

Po lekturje knihi bych sej prała, dr. Liegla raz tu we Łužicy přednošować slyšeć wo swojich njewšednych bayersko-česko-serbskich nazhonjenjach. Dalše přeće mam na awtora Alfreda Krawca. Nječ jeho knize „Bayrisch sein in Berlin“ bórže sčěhuje dalša, a to pod titulom „Sorbsch sein in Berlin“.

T.M.

Póndželu, 30. julija, wotjě-džechmy w 9.00 hodź. w Budyšinje. Přez Jeleniu Góru, Kamiennu Góru a Hronov dojdžechmy do Tisa. Hraničnej přechodaj nas dołho njekomdžešter, tak zo běchmy w 15.00 hodź. naš cil docpěli. Po tym zo běchu džěći do swych stwow začahnyli, pućowachu do bliskeho městačka Nový Hrádek, zo bychy sej za swoje kapsne pjenjezy woblubowane „Fidoriki“ kupili. Po wječeri sportowachu a kupachusowrěće Olešence, kotraž njeposrednje za domom běži a ma čistu, ale chětro zymnu wodu.

Wutoru dopołdnja předstaji knjez farar Jan Malink tema lětušeho nabožneho tydženja. Bě sej wuzwolil starotestamentske knihi sudnikow. Tak zeznajomichu so džěći w běhu tydženja z israelskimi sudnikami Gideonom, Jeftah, Simsonom a Samuelom. Słyšachu wo hroznych wójnach a surowych podawkach, ale tež wotym, zo njerozsudži na kóncu čłowjeska namóc, ale Božahna. Mjeztym bě knjez Měrcin Tarank, naš lětuši kuchar, wobjed přihotował. Po wobjedze pućowachmy na Koží hřbet, horu, kotraž je někak 11 km wot Tisa zdalena.

Srjedu, po tym zo běchmy wo sudniku Jeftah słyšeli, dojdžechmy sej do Bukovic. Tam bydli dalši dołholětny přećel, knjez Václav Ptáček. Wón pućowaše z nami, zhromadnje ze swjej wnučku Marušu, do Adršpašskich skałow a na horu Ostaš. Hdyž so zaso wróćichmy, překwapili nas knjeni Ptáčekowa z tym, zo bě nam wječer přihotowała. Tak wostachmy hišće hodžinu a wobhladachmy sej tež fota, kotraž bě knjez Ptáček na swych jězbach do Łužicy zhotowił.

Štwórtk – dopołdnja bě stawizna wo sudniku Simsonje na rjedže – zaso pućowachmy. Nimo makowych

Nabožny tydzeń

Wot 30. julija do 5. awgusta přebywaše skupina 9 serbskich džěći zhromadnje z třomi přewodźerjemi w předarskej staciji českosobratskeje ewangelskeje cyrkwy w Tisu. Tis, mała wjes při rěče Olešenka w Orlickich horach, njelubi žane wosebite turistiske atrakcije a tež dom, w kotrymž bydłachmy, je skromnje wuhotowany. Što nas wabješe sej tam dojć? Su to rjana krajina, njeposredny zwisk k přirodže a wosebje naš dołholětny přećel, senior Jaromír Strádal, kiž zhromadnje ze swjej mandželskeje dom wobhospodari.

polow běžachmy do Slawoňowa. Tam wobhladachmy sej drjewjanu cyrkej z lěta 1533.

Dale pućowachmy přez lěs podtu rěki Bohdašin do Noweho Města nad Metuji. Tu wobhladachmy sej torhošćo, hród a park. Džěći hladachu tam a sem do wobchodow a sej drje tež něšto kupichu. Wróćo do Tisa jědžechmy z busom. Wječor přihotowachu hólcy lěhwowy woheń a zhromadnje pražachmy kołbaski.

Pjatk dojdžechmy sej do Dwůr Králové a wopytachmy tamnišu coologisku zahrodu. Jědžechmy ze safarijowym busom powulkim parku a wobhladachmy sej tež jednotliwe domy ze zwěrjatami. Zaso doma překwapi nas naš kuchar z plincami. Nawječor započo so njewjedro, tak zo so radšo nutřka zaběrachmy.

Sobotu, wjedro hižo njebě tak horce kaž w poslednich dnjach, słyšachmy stawiznu wo poslednim israelskim su-

dniku Samuelu. Po rozpominanju bě krótko pućowanje do Noweho Hrádeka zaplanowane. Tam sej džěći hišće něšto za domjězbu kupichu. Na pózdnim popołdnju jědžechmy zhromadnje z knjezom Strádalom

do Náchoda do domu „Beta-nie“. To je cyrkwiniski dom, hdžež so na multipelnu skle-rozu schorjeni ludžo hladaja. Knjez farar Malink powědaše

so na pućowanje podachmy. Holcy so hódnje bojachu, nic tak jara před čmowym lěsom, bóle před překwapjenjemi hólcow. Tak mějachy wšitcy swoje wjeselo.

Njedželu wobdžělichmy so na Božej službje. Knjez farar Malink předowaše wo sudniku Gideonje a džěći wobrubichu kemše ze serbskimi spěwami. Po kemšach zalěžechmy do našich awtow a

Epizoda

W Tisu zetkach fararja z Havixbeck (Westfalska). Wón wo Serbach ničo njewědžeše. Bě pak raz w Błótach pobył, hdžež bě jemu čotmar wjasnił, zo Serbja hižo njejsu, ale zo je cyła wěc wokoło Serbow jenož wabjenska naležnosť. Jemu móžachmy pokazać, zo z našim přebywanjom w Tisu njeńdže wo někajke wabjenje, ale wo skrućenje našeje serbskeje zhromadnosće.

wróćichmy so, zaso přez Pólsku, domoj. Nětko so při pólsko-němskej hranicy přechod tola trochu dlješe. Wokoło 16.00 hodź. přij-

Pućowanska přestawka w Adršpašskich skałach, wotlěwa zady: Václav Ptáček, Měrcin Tarank, Jan Malink, Anja, Michał, Benjamin, Jurij, Jakub a Juliana, předku: Maruša, Rejzka, Lucija a Marija Foto: M. Wirth

jim wo serbskej rěči a džěći zaspěwachu serbske spěwy. Ludžo so na tym jara zwjeseliču. Wječor pak sej hišće raz lěhwowy woheń zadžělachmy a kołbaski pražachmy. Do toho běchu hólcy nócne pućowanje přihotowali a w džesatej hodžinje

džechmy zaso strowi a bjez njezboža do Budyšina. Wšěm so džakujemy, kotřiž su naš nabožny tydzeń sobu zmóžnili a z darami podpěrali. Lětuši nabožny tydzeń bě pjaty, kiž bě Serbske ewangelske towarstwo přewjedło.

MĚRCIN WIRTH

Poršiska wosada a scěhi druheje swětoweje wójny

Kóžde lěto spočatk požnjenc-a so někotryžkuli z nas staršich dopomina na započatk druheje swětoweje wójny. Ja tute mysle rad wožiwju z čitanjom knjižki „Z brěmješka dopomnjenkow“ wot Richarda Iselta, a to wotrězk „Hdyž serbscyburja pťakachu“. Běch tola tež na w nastawku wopisanych kemšach 27. žnjenc-a 1939 jako konfirmant a mějach na chórje swoje městno mjez druhimi sobukonfirmantami. Běše to tak z wašnjom. Naš wosadny farar Handrik měješe tak na nas wólny pohlad a zady nas strážowaše naš kantor Iselt, zo so pěknje zadžeržimy.

Ale na tutej kemšach knježeše tež mjez nami zrudoba a stysk. Po zwučenym

Hižo štyri dny pozdžišo nadpadny němske wojsko tehdyšu Pólsku. Druha swětowa wójna so započa. Naš kantor Iselt jako naš wučer nam hólcam praji: Wy wšitcy budžeće nuzowani so tež hišće wojserske škórnje wobuwać. A wón měješe prawje. Běchmy pječo z Krakec w tutym lětniku a dwajo z nas so z tuteje wójny njewróčištaj. Padnyštaj jako młodźencaj na někajkim bitwišću za zajimy němskeho fašizma. Stari ludžo wěščachu, zo budže so tuta naškarana wójna na kóncu wrócić do našeho kraja a do našich wjeskow. Na spočatku wšak ničo na tajke wěšćenja njepokazowaše, ale wšak smy kónc wójny dožiwili a nazhonili.

now, dźědojo a wowski swojich wnučkow. Powěsć k potrjechem swójbam njesć bě nadawk wjesnjanoj. Z tajkim nadawkom wobčeženy sta so wjesnjanoj z hrožacej postawu, kotraž je nož mjena padnjonych roznošuje. Młodźina bě cyle njeměrna, dokelž hólcy stejachu, tón abo tamny, před skazanjom k wójakam a z tym před čehnjenjom do wójny, njewědžo, hač domiznu hišće jónu wuhladaja.

Žaroba džen a wjetša da mysl nastać, kóž-

Křiž na pohřebnišću padnjonych wójakow w Poršicach

demu padnjenu wěnc w Poršiskej cyrkwi wupowěsnyć. Zwjetša přewza tutón nadawk wjesna młodźina. Tak móžeše kóždy kemšer ze zrudobu widžec, kajke hoberske wopory sej wójna žadaše. Na kóncu wójny wisachu tam wěncy na přenjej a hornjej łubi, jedyn při druhim. Njebě žaneho prózdneho městna wjac. Po skónčenju wójny wostachu wěncy wisajo jako znamjo sobuželnosće. Krótko do nutřkowneho wobnowjenja cyrkwy w léce 1955 so wone zebrachu.

W samsnym léce so wutwari wopomnišćo za mrtwych woběju swětoweju wójnow w rownišću na wječornym boku cyrkwy. Su tam štyri pěškowcowe wopomniki na zadnjeje scěnje připra-

wjene. Na nich steja mjena wšitkich woporow z Poršiskeje wosady. Za wumětske wuhotowanje so postara knjez studijny rada Alfred Herzog z Budyšina. Wón běše tehdy poradžowar za hľadanje a rjadowanje pohřebnišćow. Zrudny přehlad so ći poskići, hdyž čitaš, kelko woporow sej poslednjeje dwě wójnje w našeje wosadze žadaštej (hlej tabulka).

Wěšćenje, zo so wójna wróći do našeho kraja a našich wjeskow, so zwoprawdzi. Bě to hlowna přičina, zo telko žonow a hólcow zahiny. Někotre z nich, haj samo cyle swójby, zadwělowane sebi wzachu žiwjenje.

Skónčenje přichodnje
JURIJ BUDER-KRAKEČANSKI

Wopomnišćo za padnjonych woběju swětoweju wójnow z Poršiskeje wosady

Foće: J. Buder

wašnju měješe jedyn z nas přichodne čisło kěrlušu wuwěsnyć. Ale to so derje nječinješe, stachu so zaso a zaso zmylki. Njebě to žadyn dźiw,

Bórže po nadpadže na Pólsku dóndžechu zrudzace powěsće do našich wjeskow. Wójna sebi žadaše wopory. Starši žarowachu swojich sy-

mějachmy tola nimale wšitcy stysk we wutrobje. Mojeho nana běchu w nocy k wójakam zwolałi a z nim hišće wjele druhich mužow z wjeski. Někotři z nich, kaž mój nan tež, běchu hižo přěnu swětowu wójnu dožiwili. Nimale wšitke konje so wotehnachu a we wsy knježeše čišina a zrudoba. Předowanju našeho fararja njemóžach tak prawje scěhować, dokelž myslach na nana a na zrudnu maćerku.

Wopory dweju swětoweju wójnow z Poršiskeje wosady

z wjeski	W 1. swětowej wójnje		W 2. swětowej wójnje		
	padnjonych	padnjonych	zhubjenych	zahinjene žony a holcy	
Poršicy	9	41	21	10	
Nowe Poršicy	–	8	6	1	
Krakecy	9	21	16	–	
Kubšicy	6	17	10	1	
Bošecy	6	16	5	–	
Konjecy	3	7	2	1	
Kumšicy	1	4	4	2	
Lětoń	1	7	2	1	
	35	121	66	16	

Powěsće

Berlin/Drježdźany. Za „Chlěb za swět“ je so lětsa w Berlinje a Braniborskej nahromadziło 5,4 mio. hr (9,6 % mjenje hač loni). W Sakskej nahromadzi so 4,4 mio. hr (3,5 % wjac hač loni). Po cylej Němskej je so darilo dohromady nimale 120 mio. hr (7,1 % mjenje hač loni). Přichodna darjenska akcija za „Chlěb za swět“ zahaji so 2. decembra.

Huska. Za čas prózdnin zadobychu so kónc julija pađuši do ewangelskeje srjedźneje šule. Z wučerskeje stwy pokradnychu pjenjezy a komputeraj.

su na wobloženju lubje napisane. Ze stron pomnikoškitu je so zapodał protest přećiwo zničenju tutoho drohotneho serbskeho kulturneho pomnika. Napisy su z lěta 1858.

Cerkwica. 5. awgusta swjećeše w tudyšej cyrkwi 60 kemšerjow z wosadnym fararjom Oelmannom a z předarjom Frahnowom němsko-delnjoserbske kemše.

Budyšin. Nowa WITAJ-skupina je so 9. awgusta založila w AWO-pěstowarni w Strowotnej studni. 9 džěci budže pola pěstowarki Stefanie Šramineje z Radworja serbsce wuknyc.

Huska. Nowe šulske lěto na ewangelskej srjedźnej šuli za-

Zbožopřeca

*Předsydstwo přeje zbožo člonomaj
Serbskeho ewangelskeho towarstwa
knjezej Maksej Chěžnikkej w Cokowje
k 65. narodninam dnja 25. septembra
a knjezej Manfredeje Ladusej we Wětrowje
k 60. narodninam dnja 26. septembra.
Bóh žohnuj jeju dalši puć žiwjenja.*

Choćebuz. Při nutřkownym wobnowjenju Serbskeje cyrkwe maja so w blišim času lubje z njeje wutorhać. Z tym bychy so zhubili bibliske hrona w delnjoserbskej řeči, kiž

haji so 9. awgusta z kemšemi we wosadneje cyrkwi, na kotrychž předowaše farar Jan Malink. Husčanska šula ma nětko 8 rjadownjow wot 5. do 8. lětnika z 208 šulerjemi.

Budyšin. Z dwurěčnymaj nutrnosćomaj 9. a 10. awgusta w Michalskej cyrkwi zahaji so nowe šulske lěto za Serbsku zakladnu a srjedźnu šulu a za Serbski gymnazij.

Slepo. Mjez lětušimi 39 šulskimi nowačkami zakladneje šule w Slepom je 7 džěci, kiž wuwučuja so po WITAJ-modelu.

Wojerecy. Z nowym šulskim lětom wuknje wosom šulerjow 1. lětnika zakladneje šule „Při Worjole“ intensiwnje serbsce. Wučbu podawa Regina Kumerowa z něhdyšeje šule w Koćinje. Džěci přińdu z Němcow, Brětnje, Čiska a Halštrowskeje Hole. Je to přěnja dwurěčna skupina po cyłych Wojerecach.

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWAČELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z t. Čornobohska/Czornebohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HŁOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOLWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja Postvertriebsnummer: F 13145

ZHOTOWJENJE A ROZŠĚRJENJE: Lu dowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

PŘINOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud. Lětny abonement

pláći 16 hriwnow.

Přeprašujemy

01.09. – sobota

14.30 hodź. wosadne popoładnje w Delnim Wujězdze (sup. Albert)

02.09. – 12. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)
13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

08.09. – sobota

15.00 hodź. ekumeniske zetkanje Serbow w Drježdźanach (sup. Albert)

09.09. – 13. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. dwurěčne kemše we Wětošowje (předar Frahnow)
11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)
14.00 hodź. wosadne popoładnje w Njeswaćidle (sup. Albert)

12.09. – srjeda

15.00 hodź. wosadne popoładnje we Wochozach (sup. Albert)

17.09. – pónđzela

14.30 hodź. wosadne popoładnje we Wuježku pola Wšoporka (sup. Albert)

23.09. – 15. njedźela po swjatej Trojicy

8.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)
11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)
14.00 hodź. wosadne popoładnje w Slepom (sup. Albert)

30.09. – 16. njedźela po swjatej Trojicy

15.00 hodź. ekumeniska nutrnosć w Budyšinje w Michalskej

06.10. – sobota

14.00 hodź. wosadne popoładnje w Bukecach (sup. Albert)

07.10. – 17. njedźela po swjatej Trojicy

10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)
11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)
13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

Dary

W juliju je so darilo za Serbsku superintendenturu 95

hr a 50 hr, za Pomhaj Bóh 200 hr, 50 hr a 20 hr a za Nabožny tydžeń SET 50 hr a 150 čk. Bóh žohnuj dary a daricelow.